

λάκις και οἱ Ἕλληνες πρότερον εἰς τοὺς στρατοὺς αὐτῶν. Τὸ δὲ βαρὺ ἰππικὸν πάλιν ἦτο ὁμοίωτάτον τοῦ θεσσαλικοῦ. Ἡ γενομένη ὡς πρὸς τὸ ἰππικὸν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τελειώσις συνίστατο εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν ἐλαφρῶν ἐκείνων ἰππικῶν ἰλῶν, αἵτινες ἀπὸ τοῦ ὅπλου ἐκαλοῦντο σαρισσοφόροι. Τελευταῖον και τοῦ μηχανικοῦ αἱ πρῶται ἀρχαὶ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς πολιορκητικῆς ἐλήφθησαν, τελειωθεῖσαι ὁμως και αὐταὶ παραδόξως, ἰδίως δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ τῶν μηχανῶν χρῆσις, ἡ πρότερον περιορισμένη εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν πόλεων, ἤδη παρεξετάθη και εἰς τὰς ἐκ παρατάξεως μάχας. Ὁ μακεδονικὸς λοιπὸν στρατὸς οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ αὐτὸς ὁ ἑλληνικὸς, τελειωθεὶς μὲν πολυειδῶς και πολυτρόπως ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν ἀρχῶν.

Και ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ ὕλικόν οὕτως εἰπεῖν μέρος τοῦ στρατοῦ, περὶ δὲ τὰ ἠθικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ στρατὸς οὗτος παρίστησι διαφορὰς σπουδαιότερας, ἀντιπαραβαλλόμενος πρὸς τοὺς προτέρους ἑλληνικοὺς. Εἰς τὴν ἐνταῦθα Ἑλλάδα ὁ στρατιώτης ἦτο πρὸ πάντων πολίτης, γυμναζόμενος μὲν ἐκ παίδων περὶ τὰ πολεμικὰ και προσερχόμενος εἰς τὰς τάξεις ἅμα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῆς πολιτείας ἀλλὰ και εἰς ποικίλας ἄλλας ἐργασίας ἐν τῷ μεταξὺ ἀσχολούμενος, κύριον δὲ και διαρκέστερον ἔργον ἔχων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν κοινοβουλευτικῶν και δικαστικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Ὁ Μακεδὼν ἦτο πρὸ πάντων στρατιώτης κατατασσόμενος εἰς τὸν στρατὸν διαρκῶς και κύριον τοῦ βίου ἔργον ἔχων τὴν ἀσκήσιν, τὴν πειθαρχίαν, τὸν ἀδιάλειπτον σχεδὸν πόλεμον· προσεκαλεῖτο μὲν νὰ δώσῃ ψῆφον ἐπὶ τινῶν πολιτικῶν ἢ δικαστικῶν ὑποθέσεων ἀλλὰ τοῦτο συνέβαινε σπανιότατα· ἔπραττε δὲ και τοῦτο ὡς στρατιώτης μᾶλλον ἢ ὡς πολίτης. Ἡ διαφορὰ λοιπὸν εἶναι πρόδηλος και ἀναμφισβήτητος. Ἀλλὰ και ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἑλλάδι ἡ ἰδιότης τοῦ πολίτου δὲν ἦτο ἀπανταχοῦ τοσοῦτον ἐπικρατεστέρα τῆς τοῦ στρατιώτου ἰδιότητος ὅσον πρὸ μικροῦ ἐξετέθη· τὸ τοιοῦτο συνέβαινε ἐν Ἀθήναις και εἰς ἄλλας τινὰς δημοκρατικὰς πολιτείας, ὅχι ὁμως εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικάς. Ἐν Σπάρτῃ ἰδίως ὁ πολίτης, ἐκ παίδων στρατολογούμενος και δι' ὅλου τοῦ βίου κύριον και μόνον ἔργον ἔχων τὴν πολεμικὴν ἀσκήσιν και πειθαρχίαν, καλούμενος δὲ ἐκ διαλειμμάτων μόνον νὰ ψηφοφορήσῃ ὡς πολίτης, και τοῦτο ὡς στρατιώτης μᾶλλον ἢ ὡς πολίτης, εἶχε πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν μακεδόνα στρατιώτην, παρεκτὸς μόνον ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ἐπεκράτει ἡ θέλησις τοῦ ὑπερτάτου στρατηγοῦ, ἦτοι τοῦ βασιλέως, ἐνῶ ἐν Σπάρτῃ ἐπεκράτει ἡ θέλησις εὐαρίθμου ὀλιγαρχίας. Συνέβη δὲ και ἐν Σπάρτῃ νὰ κατισχύσῃ ἐκ διαλειμμάτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ Ἀγησιλάου λ. χ. Δὲν λέγομέν τι περὶ ἄλλων ἑλληνικῶν φυλῶν, οἷον τῶν Ἀρκάδων, οἵτινες ἀνέκαθεν ὑπῆρέτουν ὡς μισθοφόροι και ἐν αὐτῷ τῷ περσικῷ στρατῷ, ἢ περὶ τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες ἀνέκαθεν διῆγον βίον ληστρικὸν μᾶλλον ἢ πολιτικόν, διότι ὁ μακεδονικὸς ὀργανισμὸς, πρὸς τοιοῦτους Ἕλληνας ἀντιπαραβαλλόμενος, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ εἰμῆ και ἠθικῶς ἀνώτερος αὐτῶν. Ἄν ἔσπερειτο τῶν ἐλευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν δι' ὧν διεκρίνοντο αἱ πλεῖσται ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι, ἂν ἀπέβη ὄργανον εὐάγωγον τῆς μοναρχίας, εἶχεν ὁμως ἰσχυρὸν τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνότητος, τῆς τάξεως, τῆς πειθαρχίας, τὸ ὁποῖον κατὰ δυστυχίαν δὲν ἀπαντῶμεν εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς ἐνταῦθα Ἑλλάδος.

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐκτεθέντων συνάγεται ὅτι ἡ Μακεδονία, ὅπως εἶχεν ἀνέκαθεν και μάλιστα ὅπως ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διεπλάσθη, εἰς πολλὰ μὲν ἐταυτίζετο πρὸς τὸν ἑλληνισμόν, εἰς πολλὰ δὲ οὐσιωδῶς διέφερεν αὐτοῦ· ἐταυτίζετο κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀνέκαθεν καταφεύγειτο ὑπὸ φύλων συγγενῶν τοῦ ἑλληνικοῦ· ὅτι ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ βασιλέων ἑλληνικῆς καταγωγῆς· ὅτι ἐλάλει γλῶσσαν συγγενεστάτην τῆς ἑλληνικῆς και ὅτι ἐπὶ τέλους γλῶσσα,